

de pollancre vora el Segre (*una mâta de çòps*), si bé crec que també algun cop a arbres o terreny més sec (1957).

En canvi, a l'Alt Urgellet i al Pallars Sobirà ho diuen de boscos extensos d'arbres muntanyencs, en bona part coníferes; hi ha alguna zona intermèdia on és totes dues coses: «La Mata del Llop» és una partida on hi ha «arbreda» a la Vall d'Assua (Altron, 1964), però *Solana de la Mateta* a Rodés, pel fet de ser vessant solei de muntanya, implica l'altra cosa; també a la part alta i més muntanyosa del Segre Mitjà: «*Mata l Cavall*» a Noves, «Cap de la Mata de Cebraó» a Guils del Cantó, 1957 (bosc molt trencat: CREPATIONE); *La Mata i Mates de Borràs*, vessants de muntanya entre Arestui i Baiasca (1964), vall molt escarida i amb pinosa i avetosa (1964).²

Sigui el que vulgui d'aqueixos detalls, el fet és que la toponímia i els antics documents ens proven copiosament l'ús de *mata* per a 'boscúria' (cf. les notes de Balari, en «Poesía Fósil», Bna. 1890; i en els *Orig.*, pp. 202-4, 225, 227). *La Mata de València* és una selva immensa damunt Esterri d'Àneu; *la Mata d'Estaon* a Cardós, *de Planès* i *de Sant Pere dels Forcats* a l'Alta Cerdanya; la Serra de *Matamala* (i poblet) està claferta de boscos, en el límit entre Ripollès i Lluçanès, i ja s'anomena *Mata mala* en la dotació de Ripoll, de 888 (*Marca Hisp.*, § 46); Balari dóna cita de tres llocs ben separats (tots tres dins el Vallès oriental) anomenats *Mata Rotunda* en docs. del S. XI i una altra a Cerdanya, i *Mata-rodona* és encara el nom d'una gran i antiga pagesia en muntanyes desertes atapeïdes de bosc, entre Montserrat i Terrassa (1924). De la toponímia n'hi podríem afegir a grapat: *La Mata* pagesia emboscada dalt i prop de Mura, i poble a l'O. de Morella, *Serra de Mates*, entre Mataró i Barcelona, *Mata* poble prop de Banyoles, *Matagalls* (gran boscúria i cim montsenyenc on hi ha hagut galls salvatges), *Matadepera*, *Matajudaica*, *Mataplana* (el castell pirinenc, nom molt anterior al trobador Hug de *Mataplana*, fi S. XII), *Mata-solana*, *Matamargó* (poblet prop de Cardona, a la sortida d'un gran bosc, amb *Margó* NP germ.) etc., *Mata* prop de Mataró.

En les llengües romàniques veïnes, el mot no es presenta menys vivaç i arrelat que en la nostra, ni amb sentits gaire diferents. En portuguès es mostra amb extraordinària vitalitat: Piel (*VRom.* xxxi, 1972, 127) hi compta 180 localitats d'aquest nom o derivats (vegeu altres dades d'interès en aquest treball); allà, però, s'ha mantingut en el sentit més arcaic: *mata* «bosque de árvores silvestres, onde se criam feras ou caça grossa» [1188 etc., Cortesão], *uma mata de vícios, de ignorâncias*, ja en Luis de Sousa (1619), i el derivat *matilha* «canilla de gossos»; amb el qual hem de relacionar l'ús de *una mata de peix* per una 'mola, estol, de peixos' que és de la nostra Costa de Llevant: *BDC* xiv, 38 i cita de l'arenyenc Espriu en *AlcM*; i prov. *mato de toum* «banc de thons» (*TdF*);³ d'altra banda té gran importància el derivat *mato* 'bosc', 'matissar, garigar' propi del portuguès, que allà ja es documenta el 1083 (Cortesão) i *lançar a mato* 'perseguit, expul-

sar' en una *Cantiga d'Escarnho* del S. XIII o c. 1300 (ed. Rds. Lapa, 198.17); i ja se cita *Montem de Mata*, en doc. gall. S. vi.

En castellà trobem *Mataplana* en un doc. lleonès de 932, i *Sancti Vincenti de la mata* en un de c. Burgos de 967. A l'Edat Mitjana té sobretot valor col·lectiu: en el *Cid* la *Mata de Toranz* sembla ser un camp poblat de mates, o més aviat un bosc d'arbres; en el doc. de 1148 citat per MzPi. *mata encineña* sembla un bosc o bosquet d'alzines; en *FnGonz.*, *mucha de buena mata*, podria ser ja una coscolla, però més aviat deu ser un bosquet d'aquests arbustos; en Berceo (*Sig-nos*, 21d) pot ser 'mata' o bé 'bosc' («non ficarà co-nejo en cavo ni en mata»); però el sentit de 'bosc' és evident en les aventures de l'Arxipreste a la Serra de Guadarrama: «fallé una vaqueriza cerca de una mata»; per altra banda el sentit modern és ja inequívoc en Nebrixa i el *DAut.*, que en dóna exemples en clàssics; però encara es manté el de bosquet a Amèrica, almenys la tropical: el glossari de *La Vorágine* del colombià Eustasio Rivera el defineix «islot de bosque en la llanura» (la plana amazònica); d'altra banda si a Cuba només es diu *matojal* per «matorral», de tota manera ho apliquen com a genèric per al peu o arbre de fruiters i altres arbres: *mata de cocos, de plátanos, de naranjas, de caña, de mangos* i fins de *palma* (*FORTIZ, Catauro de Cub.*, 122, 225).

En llengua d'oc el mot no es documenta a l'Edat Mitjana: res en Rayn., *PSW*, *PDPF*, ni en els gloss. d'Appel, Pansier ni Brunel: en trobo un sol testimoni c. al S. XIII, però és en una comparació, on potser significa més aviat un teixit, a manera de manta o catifa («*mata* es coma mathalàs faitz de lana») en la Regla de St. Benet, que degué ser de c. Avinyó (*ARom.* XIII, 447). Però avui *mato* «touffe d'herbe» deu ser general en gascó (Palay), almenys en tots els Pirineus («*mate* buisson, cépée, touffe; *matàs*: buisson, hallier», Lespy);⁴ i en llenguadocià. No hi ha mapa *touffe* en l'*ALF*, i en *buisson* el mot no apareix més que a l'extrem S. de l'Aude i de l'Alta-Garona, però registren el mot Visner a Tolosa «souche et racines d'une plante vivace; la touffe du vulpin des champs»; i Doujat i Dupleich «buisson, hallier»; Mâzuc en el centre de l'Erau, Buckenmaier en el Sud de l'Aveyron («*touffe* d'herbes», p. 51) i Vayssier sembla localitzar *mato* i *matado* «cépée, rejets qui poussent sur un chicot» en el SE. del dept., però hi afegeix sense localitzar «fourré, bouquet d'arbres».

A l'Aude veiem una vintena de localitats anomenades *La Mate*, *-the*, *-ta* ---, *Les Mates*, i derivats (*Dict. Topogr.* de Sabarthès). I àdhuc sembla estendre's fins més enllà del Roine. Així es deduiria de l'abundor d'exemples del *TdF*, sense localització; altres acceptacions afins les localitza: «meule de foin et de paille entassés par couches alternatives» en Dauphiné, «paquet de chanvre peigné, écheveau en Forez», «*lou bos di Mato*, près de St. Restitut (Drôme)», *Sant Jan de Mato* (b. ll. S. J. de *Matta*) nascut prop de Barceloneta (1160-1214); d'altra banda no el trobo en vocab. dels Baixos i Alts-Alps, Puy-de-Dôme, Cantal ni Dor-